

Meslek Değerlerinden "Bağımsızlık, İş Güvenliği Ve Statü"ye İlişkin Ölçek Maddelerinin Geliştirilmesi

Emel ÜLTANIR *

ÖZET

Gençlerin işe ait olan değerlerinin yaşa bağlı olarak değiştiği bilinmektedir. Gençlerde bir yandan gelecekteki yaşantılarını sürdürebilmek için Statü ve Para kazanma gibi değerler gelişirken bir yandan da topluma hizmet etme isteği oluşmaktadır. Bu araştırmada, Bağımsızlık, İş Güvenliği ve Prestij alanlarını ölçen maddeler geliştirilmiştir. 65 madde içinden 10x3=30 madde seçilmiştir. 85 kişiye uygulanmış olan sonuçlar, madde analizi yapılarak alt ve üst gruplar t testi ile seçilmiştir. Bu maddelerin daha sonra iç tutarlılıkları Cronbach alfa ile hesaplanmıştır.

SUMMARY: Developing a Scale Which Deals With Vocational Values that are Independence, Security and Status

It's known that occupational values of young persons are developed according to the age. The occupational values like status, and earning money and the wish of helping to society develops in youth too. In this study some items are developed that measures the fields as Independence, Job Security and Prestige. 10x3=30 items are chosen from 65 items. For this reason items are applied to 85 people, item analyze has made to the results of bottom and upper groups have chosen with t test. Then the internal consistency of these items solved with Cronbach alfa.

GİRİŞ

Bugünkü çağdaş toplumlarda hızla gelişen işbölümü ve uzmanlaşmanın sonucu olarak, bireylerin sadece kendi yaşamsal deneyimleri ile meslekleri tanıma olanaklarını bulabilmeleri sınırlanmış olduğunda meslekleri seçebilmeleri de giderek zorlaşmaktadır. Bireylerin meslek seçimlerinde yetenek ve ilgilerinin yanısıra sahip oldukları meslek değerlerinin de önemli etkisi

bulunmaktadır. Literatürde değerlerle ilgili olarak yer alan görüşlerden bazıları şunlardır.

Ginzberg, Ginzburg, Axelrad ve Herma (1951) meslek seçiminin bireyde yaklaşık on yıllık bir süre boyunca gelişen bir süreç olduğu ve bu sürecin sonunda bireyin ilgi, yetenek ve fırsatları arasında bir uyum sağlandığı belirtilmektedir. Ayrıca Ginzberg'e göre, bireyin toplumda bir yer edinmeyi düşündüğü dönem olan "Değerlerin gelişim dönemi" bireyde 15-16 yaşlarında iken dominant hale gelmektedir (Akt. Gothard, 1985; 22).

Krumboltz ve Hamel (1977) tarafından ise, bireylerin bir mesleğe karar vermeleri açısından mevcut olan meslek seçenekleri ile meslek değerlerini karşılaştıran yapısal bir model önerilmiştir. Bu modelde bireylerin meslek değerlerinin açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Değerlerin netleştirilmesi için, bireyin sahip olduğu değerleri kendisi, ailesi ve arkadaş çevresi ile tartışılırken aynı zamanda, bireyin para ve zamanı nasıl değerlendirdiği ve bu konularda nelere önem verdiği de belirlenir. Bu bilgiler elde edildikten sonra, bireylerin ilgileri, meslek değerleri ve kapasitelerine ilişkin olarak kendi gözlemlerinden çıkarılabildiği genellemelerle meslek seçeneklerinin neler olabileceği ayrıntılı olarak incelenmelidir. Daha sonra eğer meslek bulmada belirsizlik olursa, öncelikle bireyin meslek seçme amacı belirlenir bu amaçla bireyin inanç ve değerleri birleştirilerek, hoşlanıp yapabileceği mesleklerin bir listesi çıkarılır.

Genel olarak bireylerin tercih ettiği meslekler arasından yapabileceği seçim hazırlıklarının gelişiminin doğumla başladığı düşünülmektedir. Çünkü, çocuğun ilerdeki yaşamındaki tercihlerini etkileyecek olan kişiliği doğumdan itibaren gelişmektedir. Super (1953, 1957, 1969)'a göre, meslek seçimi benlik tasarımının mesleki bir terimle ifade-

* Yard. Doç. Dr., A.İ. B.Ü. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

sidir. Buna göre, bireyin yaşam aşamaları boyunca gelişen meslek seçimi kısmen yetenek, ilgi, tutum ve değerlerinin olgunlaşması, kısmen de dış dünya realitesini test etme olanaklarına bağlı olmaktadır.

Super (1970)'a göre değerler, bireyin eylemlerinde aradığı istenebilir nitelikteki hedeflerdir. Başka bir deyişle, değerler işten sağlanan doyum kaynaklarının kişi için taşıdığı önemi yansıtmaktadır ve bireylerin ilgilerinden daha fazla sınırlılık göstermektedir. Böylece bireyin değerleri, onun işindeki davranışları hakkında bizlere bazı ipuçları verebilecektir.

Sharf (1992)'a göre, bireylerin mesleğe ait olan kararlarında doğuştan getirdiği yetenekleri, önceki öğrenme deneyimlerini kullanma şekli ile kendisi ve çevresi hakkında yapacağı gözlemleri doğrudan etkili olmaktadır. Bu anlamda bireyler yaşam deneyimleri sırasında hem kişisel ve hem de mesleksi değerlerini geliştirebilirler. Bireylerin yaşantısında yer alan "İş güvenliği, Prestij ve Yüksek Kazanç Sahibi Olma" gibi işe ait değerleri ifade etmek, kişisel değerlerin ifadesinden daha güç olmaktadır.

Gençlerin işe ait değerlerinin yaşa bağlı olarak geliştiği bilinmektedir. 15-16 yaşındaki gençler için meslek seçiminde bilinmesi gereken sahip olunan ilgi, kapasite ve değerlerin nasıl tanınacağı bilinmemektedir. Ancak gelişen yetenekler sayesinde para kazanmanın ve bir meslek sahibi olmanın önemi kavranarak geleceğe yönelik meslek seçimi planları yapılmaktadır. Gençler meslek kararı verirlerken gelecekteki amaç ve meslek değerlerine göre düşünmektedirler. Bu amaçla bir yandan da geleceğe yönelik yaşam planlarını gerçekleştirme düşüncesiyle statü ve para kazanma gibi işe ait değerlerin yanı sıra topluma hizmet etme isteğini de taşıyacaklardır. 17-18 yaşlara gelindiğinde ise, üniversiteye gidip gitmeme, mesleklerden kazanılabilecek olan ücretlerin miktarı, gerekli olan eğitim ve çalışma koşullarının nasıl olduğu gibi düşünceler de gelişecektir (Sharf, 1992:150).

Meslek değerleri kavramı, Super (1970)'a göre, bireylerin gereksinimlerinin doyumu için seçtikleri

ve ulaşmaya çalıştıkları hedefler olarak tanımlanırlar. Değerler bireylerin sahip olacağı uğraşılara ait davranışları hakkında bize ipucu verebilir ve bunlar sosyal yarar, güçlü olma, prestij, değişik olma gibi soyut ilişkilerdir.

15-16 yaşındaki gençler meslek kararı verirlerken ilgi, kapasite ve değerlerini amaçları ile birleştirerek yapılandırmak zorundadırlar, ayrıca bu özelliklerine ilişkin olarak bulunan kaynaklara göre, bireyin iş ve yaşam doyumları da gelişecektir (Sharf, 1992; Gothard, 1985).

Kendini değerlendirme (self evaluation) kavramı, Super (1969)'a göre, benlik kavramı (self concept) ile geniş ölçüde birarada görülmektedir. Kendini değerlendirme, bireyin geleceği detaylı ciddi ve doğru şekilde test ederek bu tesbitte yararlılık elde etmesidir.

O'Hara ve Tiedeman (1959)'a göre, kendini değerlendirmede yer alan benlik kavramı, bireyin reaksiyonlarının tümü hakkında bilgi sahibi olması anlamında kullanılmaktadır. Benliği oluşturan parçaların içinde ise, sosyal nedenlerden etkilenecek gelişen zeka, yetenekler, ilgiler, değerler, tutumlar gibi kişilik özellikleri bulunmaktadır.

Kendini Değerlendirme, ilgi, yetenek ve değerler gibi çeşitli faktörlerle değerlendirilir. Bunların yanısıra bireyin başarı ve başarısızlık seviyesini anlayarak kapasite ve sınırlılıklarını anlamasına, başarı tarihçesine bakarak kendisi için daha yüksek başarı amaçları geliştirmesine de yardım eder. Öte yandan hastalık ya da kaza gibi etkenlerin bireyin fiziki yapısında değişikliklere yol açması onu engelleyebilir ve bu değişimler de onun kendini değerlendirmesine etki edebilir (Krol ve Dinklage, 1970;11).

Bu araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin meslek seçimi esnasında etkili olabilecek meslek değerlerinden Bağımsızlık, İş Güvenliği ve Statü alanlarında ölçek maddelerinin geliştirilmesidir. Geliştirilen maddeler daha sonra Kuzgun (1990)'un geliştirdiği Kendini Değerlendirme Envanteri (KDE)'nin "Değerler" bölümündeki maddelere eklenecektir.

Ölçeğin geliştirilmesinden sonra uygulanacak

olan örneklem grubunu dış göç yaşantısı geçiren öğrenciler oluşturmaktadır. Bu yaşantıyı geçiren çocuk ve gençler dış göç yaşantısının etkisiyle iki farklı kültürün değerlerinin etkisi altında kalmaktadırlar. Ültaur (1992)'a göre, sosyal değerler tutarlı ve benzer yaşantılarla gelişeceğinden arkadaş, okul ve aile çevresinin farklılığı çocukta değerler yönünden belirsizlik yaratır. Yurt dışı yaşantısı geçiren öğrencilerde, iki farklı kültürün etkisiyle özellikle lise öğrenimi esnasında gelişecek olan meslek değerlerinin bu yaşantıdan etkileceği düşünülmektedir.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma kapsamına giren bireyler, ölçek maddelerinin geliştirilmesinde izlenen yol ve analizinde kullanılan istatistiksel teknikler açıklanmıştır.

Araştırma kapsamına giren bireyler

Araştırma, 1995-1996 öğretim yılı kış döneminde Bolu il merkezindeki liselerden, Bolu Atatürk Lisesine devam eden 85 lise öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Bu öğrenciler lise son sınıflarda okumakta olup, bunlardan ikisi sosyal ve biri de fen şubelerine ait öğrencilerdir. Öğrencilerin 56'sı erkek, 29'u ise kızdır.

İşlem yolu

Ölçek maddelerini oluşturabilmek için (KDE)'nin "Değerler" bölümündeki standartlaştırılmış değerlerin ifade biçimine uyum sağlanmaya çalışılmıştır. Maddelerin geliştirilmesi için, her üç alana ilişkin çok sayıda madde yazılmış ve bu maddelerin gerçekten Statü, İş Güvenliği ve Bağımsızlığa ait olduğunun geçerliliği için (KDE)'yi geliştiren uzmanın görüşlerinden yararlanılmıştır. Böylece İş Güvenliği için 18, Bağımsızlığa ait 17 ve Statü için 30 değer maddesi olmak üzere toplam 65 madde oluşturulmuştur. Hazırlanan maddeler rastlantısal olarak karıştırılarak uygulamaya hazır duruma getirilmiştir.

Ölçek maddelerinin cevapları dörtlü likert tipi şeklinde KDE'deki orijinaline bağlı kalınarak düzenlenmiştir. Cevap kağıdında A "Hiçbir

zaman", B "Arasıra", C "Sık sık" ve D "Her zaman" anlamına gelmektedir. Cevapların puanlaması, A (1), B(2), C(3), D(4) puan olarak değerlendirilmektedir.

Geliştirilmeye çalışılan meslek değerlerinden üç alt alanda yer alan maddelerin kapsadığı özellikler aşağıda belirtilmiştir:

Bağımsızlıkla ilgili olan değerler:

Kişisel bağımsızlık, özgürlük, sorumluluk ve özerklikle (autonomy) ilgili özelliklerin tümünü kapsamaktadır. Meslek seçimi aşamasına gelmiş olan gençler genellikle ekonomik olarak ebeveynlerinden özgür, bağımsız olamamaktadırlar. Halbuki gençlerin kimliklerinin temelini ve gelecekteki ekonomik bağımsızlıklarını yapılandırırken, duygusal olarak bağımsız olmaları zorunludur. Fakat gençler bir yandan bağımsızlaşmaya çalışırken öte yandan bocalamaktadırlar. Gençin duygusal ve bilişsel hazırlığı olmadan bağımsızlığa itilmesi ise, onda şaşkınlık ve güvensizliğe neden olabilmektedir.

İşgüvenliği ile ilgili olan değerler

Bunlar kişilerin iş yaşantılarında düzenli gelir getiren bir işinin olması hastalık, kaza v.b. felaketlerde yardım kaynakları sağlayan bir meslek edinmek için uğraşmaları ile ilişkilidir. Ayrıca emeklilik ve yaşlılık durumlarında geleceğe dönük bir güvence olması gibi bireylerin kendilerini güvenli ve huzurlu hissetmelerini sağlayacak olan tüm özellikleri kapsamaktadır.

Statü ile ilgili olan değerler

Toplumsal statü, bireyin grup ya da toplumdaki yerini belli eder. Genellikle toplumda yer alan her statü belli bir biçimde değerlendirmeye tabi tutulur. Statünün değerlendirilmesi onun toplumsal saygınlığını ortaya çıkarır. Toplumda yer alan belli bir statünün meslek dünyasındaki diğer statülerle karşılaştırıldığında düşük ya da üstün bir saygınlığa sahip olduğu söylenebilir. Başka bir deyişle toplumsal statü, belli bir toplumsal mevki-de bulunan kimselere tanınan prestij ya da şeref derecesini anlatır. Bir grubun yapılmasını istediği şeyleri yapabilen kimse yüksek statü kazanır. Söz

konusu faaliyete toplumda ne kadar yüksek değer veriliyorsa, bu alandaki üstün yetenek başka alanlardaki kısımları gölgede bırakabilir veya bireylere genellikle yüksek statü sağlar.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi için madde analizi sonuçlarına dayalı olarak t testi yapılmıştır. Ayrıca geliştirilen üç ölçeğin 85 öğrenciden elde edilen puanlar üzerinden Cronbach alfa katsayıları ile iç tutarlılıkları bulunmuştur.

Deneklerin 65 değerini her birine verdikleri cevaplar üzerinden yapılan madde analizi uygulaması şöyle yapılmıştır. Cevap kağıtlarının her biri üç ayrı alt alana göre (Bağımsızlık, Statü ve İş Güvenliği) toplam puan sırasına dizilerek kağıtların sıranın üst başından % 27'si ayrılarak "üst grup", alt ucundan % 27'si ayrılarak "alt grup" olarak seçilmişlerdir. Daha sonra her alt alan kendi içinde ele alınarak, alt ve üst gruplarında yer alan ilgili soru maddeleri belirlenmiştir. Alt alanlarda yer alan her soru maddesindeki (a, b, c, ve d) seçeneklere verilen cevaplar tesbit edildikten sonra, her seçenekte yer alan puanlar seçeneğin (1, 2, 3 ve 4) değerleri ile çarpılmıştır.

Bu aşamadan sonra, alt ve üst gruplardaki her bir değer maddesinden elde edilen ortalama ve standart sapmaların yardımıyla t değerleri hesaplanmıştır. Buradaki t testi alt ve üst gruplarda yer alan bireylerin oluşturduğu gruplar birbirinden bağımsız olduklarından, bağımsız gruplara uygulanan t testidir. (Turgut ve Baykul, 1992; 163).

Değer maddelerinin seçilmesinde 0.05 anlamlılık düzeyi esas alınmıştır. Alt alanlardan 'İş Güvenliği' değerinde 9 madde anlamlılık düzeyinin üstünde bulunarak seçilmiş ve diğer maddeler içinden bu düzeye en yakın olan (38) no.lu maddenin eklenmesiyle toplam 10 madde seçilmiştir. 'Bağımsızlık' ve Statü' değerlerinin seçiminde ise, t değerleri en yüksek 8.82 ile en düşük olan 2.27 arasında yer alan maddelerden ayrı ayrı 10'ar madde seçilmiştir.

BULGULAR

Her değer alanına ait olarak bulunan onar değer için tutarlılıkları Cronbach alfa ile hesaplandığında Bağımsızlık: 0.79; İş Güvenliği: 0.67 ve Statü: 0.67 sonuçları bulunmuştur.

Bu bölümde alt alanları oluşturan değerlerin madde analizi sonucunda hesaplanan her üç değere ait olan t değerleri sonuçları verilecektir. Tablo 1'de 'İş Güvenliği' alanına ait hesaplanan t değerleri verilmiştir.

TABLO 1

İş Güvenliği Değerinin Üst ve Alt Gruplarına Ait Ortalama, Standart Sapma ve t Değerleri:

Üst Grup		Alt Grup		N	t	Mad.No
X	S	\bar{X}	S			
3.96	0.21	3.48	0.67	23	3.29	2*
3.65	0.78	3.26	0.81	23	1.67	9
3.52	0.90	3.04	0.93	23	1.78	13
2.91	0.95	1.78	0.90	23	4.14	18*
2.17	0.88	2.44	1.12	23	-0.88	19
3.87	0.34	1.83	0.88	23	10.30	27*
3.87	0.34	3.09	0.90	23	3.89	28*
2.39	0.78	1.87	0.76	23	2.30	29*
2.78	0.95	2.00	0.95	23	2.79	30*
2.87	0.76	2.22	1.04	23	2.43	36*
2.00	0.91	2.00	0.80	23	0.00	37
3.65	0.57	3.30	0.64	23	1.95	38*
3.04	0.87	2.61	1.08	23	1.50	43
3.91	0.29	3.39	0.84	23	2.82	44*
2.83	0.78	2.61	0.78	23	0.95	45
2.70	0.93	2.26	1.14	23	1.42	57
3.57	0.66	3.22	0.91	23	2.86	63*
2.70	0.78	2.61	1.14	23	1.42	57
3.57	0.66	3.22	0.91	23	2.86	63*

Sd 44'e ve 0.05 anlamlılık düzeyine göre t_p 2.01'dir.

İş Güvenliği alanına ait 0.05 anlamlılık düzeyi ve t değeri sonuçlarına göre seçilen ölçek

maddeleri şunlardır. 2. madde, "Düzenli gelir getiren bir mesleğinizin olması, sizin için önemli midir?", 18. madde, "İşyerinizin sık sık değiştirilmeyeceği bir mesleği seçmek sizin için önemli midir?", 27. madde "Düzenli fakat kazancı az olan bir işte çalışır mısınız?", 29. madde "İş kaybetme olasılığı olsa bile kazancı çok olan bir meslekte çalışmayı düşünür müsünüz", 30. madde "Tehlikesi olan işlerden uzak durmanız gerektiğine inanır mısınız?" 36. madde "Mesleki ömrü kısa olan fakat size çok doyum sağlayacak olan bir mesleğe girmeyi düşünür müsünüz?", 38. madde "İşiniz yeni atılımlar yapmanızı gerektirdiğinde bunu yapabileceğinize inanır mısınız?", 44. madde "İş yerinizin kendinizi geliştirme olanaklarını sağlaması gerektiğine inanır mısınız?"- 53. madde

TABLO 2

Bağımsızlık Değerinin Üst ve Alt Gruplarına Ait Ortalama, Standart Sapma ve t Değerleri

Üst Grup		Alt Grup		N	t	Mad.No.
\bar{X}	S	\bar{X}	S			
2.61	0.78	2.21	0.59	23	1.91	1
3.44	0.78	3.043	0.64	23	1.85	4
4.04	0.88	1.96	0.71	23	8.82	5*
3.65	0.57	3.31	0.71	23	1.84	8
3.61	0.58	2.96	1.11	23	2.50	12*
3.00	1.04	2.02	0.87	23	3.48	14*
4.00	0.00	3.56	0.59	23	3.54	17*
3.96	0.21	3.39	1.03	23	2.57	20*
3.65	0.65	2.91	1.16	23	2.66	23*
3.39	0.58	2.91	0.85	23	2.23	26*
3.08	0.34	3.17	0.78	23	-0.49	31
3.78	0.52	3.83	0.38	23	-0.32	35
3.52	0.59	2.48	0.90	23	4.65	39*
3.74	0.62	3.04	0.71	23	3.55	42*
2.70	0.88	1.78	0.75	23	3.83	49
2.39	0.99	2.17	1.03	23	0.73	53
2.35	0.86	1.78	0.80	23	2.28	61*

Sd 44'e ve 0.05 anlamlılık düzeyine göre t_{α} 2.01'dir.

"Bir güçlkle karşılaştığınızda hemen etrafınızdakilerden destek arar mısınız?" Tablo-2'de "Bağımsızlık" değerindeki maddelere ait hesaplanan t değerleri görülmektedir.

"Bağımsızlık" alanına ait 0.05 anlamlılık düzeyine ve t değeri sonuçlarına göre seçilerek ölçeğe alınan maddeler şunlardır. 5. madde "Seçtiğiniz arkadaşlarınızın aileniz tarafından olumsuz yönde eleştirilmesinden rahatsızlık duyar mısınız?", 12. madde "Bir toplulukta düşüncelerinizin beğenilmeyeceğini bilmenize rağmen sizce doğru olduklarına inandığınız için fikirlerinizi belirtmeniz gerektiğine inanır mısınız? 14. madde "Eve her zaman belli saatlerde dönme zorunluluğu gibi kurallar sizi rahatsız eder mi?", 17. madde "Kendinizle ilgili konularda karar verme özgürlüğüne sahip olmak ister misiniz?", 20. madde "Özgürce seçim yapabilen ve bunun sorumluluklarına katlanabilen bir insan olmaktan hoşlanır mısınız?", 23. madde "Başkalarının sizin işlerinizi yönlendirmeleri sizi rahatsız eder mi?", 26. madde "Başkalarına göre yanlış gelse bile sizce doğru olanı yaptığınızı düşünür müsünüz?", 39. madde "Kendinize özgü ve başkalarından farklı olduğunuzu düşünür müsünüz?", 42. madde "Başkalarından bağımsız olarak kendi hayatını yaşamanız gerektiğini düşünür müsünüz?" 61. madde "Karar verme durumunda başkalarının size yardım etmelerini arzu eder misiniz?" Tablo 3'de ise Statü alanındaki t değerleri görülmektedir.

Statü alanına ait 0.05 anlamlılık düzeyine ve t değeri sonuçlarına göre seçilerek ölçeğe alınabilecek olan maddeler 14 tane olmasına rağmen bunlardan t değerine göre en yüksek olandan en düşük olana doğru seçilen 10 madde şunlardır. 7. madde "Sırf toplumca önem verildiği için üniversitede yüksek puan gerektiren bir alana yönelmeniz gerektiğine inanıyor musunuz?", 22. madde "İş yerinizde emriniz altında çalışanların olmasını ister misiniz?", 24. madde "İş yerinizde odanızın kapısında görevinizin büyük harflerle yazılı olmasını ister misiniz?", 32. madde "Toplumsal saygınlığı yüksek bir mesleği seçmek sizin için önemli midir?", 34. madde "Tatile çıkacağınız zaman övülen yerlere gitmeyi düşünür müsünüz?", 46. madde "Toplumsal saygınlığı yüksek olan kimselerle arkadaşlık etmek sizce önemli

midir?", 47. madde "Sizce girişimci ve saygın bir insan olmak toplumda saygın olmak için gerekli midir?" 59. madde "Bir arkadaşınızdaki alacağınız hediye için belirli markalara ait olması sizce önemli

midir?", 60. madde "Babanızın mevcut olan iş yerinde çalışmanız mümkünken toplumsal saygınlığı yüksek olan bir mesleği seçer misiniz?", 65. madde "Kazanmak istediğiniz üniversitenin herkesçe bilinen bir adının olması sizce önemli midir?"

TABLO 3

Statü Bağımsızlık Değerinin Üst ve Alt Gruplarına Ait Ortalama, Standart Sapma ve t Değerleri

Üst Grup		Alt Grup		N	t	Mad.No.
\bar{X}	S	\bar{X}	S			
3.52	0.73*	3.70	0.56	23	-0.91	3
3.13	1.14	2.87	1.29	23	0.73	6
4.44	1.27	1.35	0.65	23	3.65	7*
3.57	0.73	3.52	0.73	23	0.20	10
2.30	0.97	1.91	0.90	23	1.41	11
2.22	1.00	1.48	0.85	23	2.27	15*
2.09	1.08	1.61	0.84	23	1.68	16
2.96	0.88	2.57	0.95	23	1.45	21
3.13	0.76	2.35	0.83	23	3.34	22*
3.13	1.22	1.87	0.91	23	3.98	24*
2.65	0.94	2.17	1.03	23	1.65	25
3.52	0.73	2.70	0.93	23	3.36	32*
2.70	1.02	2.00	0.80	23	2.58	33*
2.91	1.04	2.17	0.89	23	2.59	34*
2.22	1.28	1.65	0.71	23	1.85	40
1.61	0.84	1.30	0.56	23	1.45	41
3.26	0.81	1.96	0.79	23	5.61	46*
3.83	0.65	2.86	1.02	23	3.44	47*
3.52	0.73	2.91	0.90	23	2.52	48*
1.91	1.08	1.65	1.03	23	0.84	50
1.61	0.84	1.22	0.52	23	1.90	51
3.22	0.95	3.04	1.02	23	0.60	52
3.74	0.54	3.30	0.82	23	2.12	54
2.52	0.79	2.04	0.93	23	1.88	55
2.17	1.07	1.65	0.83	23	1.84	56
1.96	1.26	1.70	1.11	23	0.74	58
2.13	1.25	1.09	0.29	23	3.90	59*
3.35	0.78	2.48	0.95	23	3.41	60*
2.74	1.32	2.70	1.02	23	0.13	64
3.83	0.39	2.96	0.93	23	4.15	65*

Sd 44'e ve 0.05 anlamlılık düzeyine göre t_T 2.01'dir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Üç ayrı alana yönelik ölçek maddelerinin geliştirilmesi, KDE ölçeğinde yer alan "Değerlere" eklenmek amacıyla olmuştur. Ölçek maddelerinin içtutarlılığı hesaplandığında bulunan maddelerin KDE için önceden geliştirilen değerlerle tutarlı olduğu görülmüştür.

Bu araç lise öğrencilerinin meslek seçimlerinde yardımcı olmak için geliştirilmiştir. Bu öğrenciler mesleğe karar verme aşamasında olan ve kendi özelliklerini yeteri kadar tanımadıklarından genellikle kararsızlık yaşayan gençlerdir. Bilindiği gibi bireyin benlik kavramı ile kariyer gelişimi arasında bir ilişki bulunduğu kabul edilmektedir.

Bu konuda çalışmalar yapan Ginzberg ve arkadaşları (1951)'na göre ise bireyin kariyer gelişimi, dünyadaki gerçek fırsatlar ve bunların sınırlılıkları ile benlik arasındaki uzlaşma anlamına gelmektedir. Benlik kavramının oluşturduğu dinamik bir süreç olan "Kendini değerlendirme" süreci ise, bireyin kendini anlaması ve bunun sonucunda gerçekçi nitelikte kariyer gelişimini sağlaması anlamında düşünülmektedir (Kroll ve Dinklage, 1970; 11). Bireyin değerlerini tanımasının en önemli yararı ise, meslek seçimi yaparken kendine uygun ve doğru kararları almasını sağlaması olacaktır.

Kuzgun (1983)'a göre benlik ve ideal benlik kavramları arasındaki fark büyüdükçe yani uyumsuzluk arttıkça tercih edilen mesleğe ilişkin kavramlar ne mevcut duruma ne de sahip olunmak istenen benlik kavramına uymaktadır. Başka bir deyişle uyumsuz, kendinden hoşnut olmayan kimse kendine uygun meslek bulamamaktadır. Bireyin kariyer planlama ve meslek seçimi yetenek ve becerileri gerçekçi bir tutumla değerlendirmeye niyet etmeyi ve bunu sürdürmek için gerekli güce sahip olmayı içerir. Kariyer planlamaya hazır oluş ise hedefleri ve değerlerin tutarlı olmasını gerektirir. Bu hedef sisteminin olmayışı kararsızlığa yol

açar (Kuzgun, 1986; 220).

Geliştirilmiş olan 'Statü, İş Güvenliği ve Bağımsızlık' alt alanlarındaki ölçek maddeleri, önceden geliştirilen diğer değerlerle birlikte meslek seçme durumundaki bireylerin yaşamlarında oldukça önemli birer etmen olan meslek değerlerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Bunların lise son sınıf öğrencilerinin meslek değerlerini tanımak ve farklı özelliklere sahip olan öğrencilerde bu değerlerin nasıl bir değişim gösterdiğini belirlemek açısından yararlı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu maddelerden oluşan bir ölçek, gerçekçi ve gerçekçi olmayan seçimlere yönelecek olan öğrencileri teşhis eder. Bu değerleri tanımakla ilgi ve yetenekleri üstünde meslek seçimi yapabilecek olan öğrencileri tanımak ve onları gerçekçi olmayan seçimlerden caydırıcı etkilerde bulunmak için hazırlığı yapılan bu ölçekle ilk adım atılmış olabilir.

KAYNAKÇA

- Gothard, W. P. (1985) *Vocational Guidance: Theory and Practice*. Croom Helm. Ltd. London, Sydney, Australia.
- Kroll, A.M. ve Dinklagel, B. (1970) *Career Development Growth and Crisis*, John Wiley and Sons Inc. London.

- Krumboltz, J.D. ve Hamel D. A (1977) *Guide To Career Decision-Making Skills*. New York: Educational Testing Service.
- Kuzgun, Y. (1986) "Meslek seçiminde kararsızlık" *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt: 19, Sayı: 1-2 (217-223)
- Kuzgun, Y. (1990) "Kendini Değerlendirme Envanterinin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin çalışmalar." *Ulusal Psikoloji Kongresi - Seminer Dergisi Özel Sayısı*. Ege Ün. Ed. Fak. Yayını, 8. sayı. Bornova. İzmir.
- O'Hara, R.P. ve Tiedeman, D. V. (1959) "Vocational self-concept in adolescence." *Journal of Counseling Psychology*, Vol. 6, No. 4, Winter pp. (292-301).
- Sharf, R.S. (1992) *Applying Career Development Theory to Counseling*. University of Delaware. Brooks/Cole Publishing Company. Pacific Grove/California.
- Super, D. E (1969) "Vocational development theory: persons, positions and processes." *Counseling Psychologist*. 1: (2-9)
- . (1970) *Occupational Psychology*. Tavistock Publication 2. USA
- Turgut, M.F. ve Baykul Y. (1992) *Ölçekleme Teknikleri*. ÖSYM Yayınları. Ankara.
- Ültanır, E. (1992) *Yurtdışı Yaşantısı Geçiren Lise Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.